

Slutet på konsumtionssamhället?

Efter finanskrisen skrev Johan Lybeck en helsidesartikel i DI om att nästa kris kommer att vara här inom fem år. Den långsiktiga trenden på aktiemarknaden bröts i samband med IT-bubblan i juni 2000 och sedan har det bildats en långsiktig negativ trend. Nedgången efter IT-bubblan var 69% och det innebär att trendkanalen är bred. Potentialen för nedgång blir därmed 69%, men vi kommer säkert att ha några större rekyler på vägen ned!

Finanskrisen var en kris orsakad av att politikerna i USA, som uppmuntrat folk med låga löner att skaffa hus. För att klara av lånen, var de konstruerade så att kostnaden var låg i början. Bankerna, framför allt Lehman Brothers, var aktiva med att låna ut pengar och man konstruerade särskilda certifikat för återfinansiering för att kunna låna ut ännu mer pengar. Finanskrisen var en kris för bankerna och där staterna gjorde allt för att rädda situationen. På börsen var bankaktierna som startade nedgången först.

Nästa kris kommer att vara en konsumtionskris. Trenden med globalisering och stigande världshandel kommer att brytas. Första tecknet på att det blir en konsumtionskris är att HM-aktien är den aktie som påbörjade en negativ trend först. En allmänt vikande konsumtion gör att efterfrågan för HM, som finns i många länder, började vika. Den vikande efterfrågan är också en effekt av en stigande valutakurs för SEK. Detta är en effekt som både företagen och analytikerna är ovana vid. Effekten för Sandvik kommer att vara ca 1500-2000 mkr på resultatet för 2011. Analytikerna har därför alldeles för höga förväntningar på vinsterna under 2011. De stora vinsterna för första och eventuellt andra kvartalet var redan förväntade och kommer därför inte att ge någon effekt på aktiekurserna.

Scenariot med evig tillväxt i ekonomin kommer att få ge vika. Det bästa sättet att förbättra miljön är att minska befolkningen. Detta har Kina och Indien redan insett, men nu måste en minskning göras i västvärlden. Vi måste bryta befolkningsökningen på Jorden för att kunna lösa miljöproblemen. Störst effekt av en minskning får man genom minska västvärldens befolkning eftersom de har en mycket stor resursförbrukning. Att minska antalet bönder i Indien ger ingen större effekt på miljön. Om Sveriges befolkning bara var en miljon så skulle man antagligen klara sig med vattenkraft och kärnkraften skulle vara onödig.

Tillväxten i världsekonomin har möjliggjorts genom utvecklingen i tillväxtländerna, t.ex. BRIC. Det finns inte längre några stora länder som man kan addera till världshandeln, så effekten genom investeringar i tillväxtländerna har kommit till vägs ände.

Konsumtionssamhället växte sig starkt efter andra världskriget då man försökte lösa sitt trauma från kriget genom konsumtion och materialism. Konsumtion och slit-och-släng-mentaliteten har utvecklats i absurdum. Man konsumerar även sin hälsa och är benägen att göra allt för att kunna konsumera mera. Produkternas kvalitet är en katastrof eftersom pris är den viktigaste faktorn. Med hård prispress så sjunker kvaliteten och konsumenterna har blivit vana vid låg kvalitet. Jag köpte ett par walking-skor på Stadium som jag fått gratis byta pga konstruktionsfel och ”knarr”. Skorna håller max ett år och jag har bytt ut tre par skor gratis.

Konsumenterna har på sistone lånat pengar på bostäderna för sin konsumtion. Detta har man kunnat göra på grund av ökande priser på fastigheterna. Skulle priserna nu gå ner så skulle man plötsligt vara tvungen att amortera lånen pga av de sjunkande priserna. Detta skulle innebära en stor minskning av efterfrågan. Att uppmuntra en belåning för att få fart på

världsekonomin är inte sunt. För eller senare kommer belåningen att vara så stor att det inte går längre, för varken en enskild konsument eller en hel stat. Där är vi nu!!!

Kina planerar centralt för en tillväxt på 7% medan regionerna vill vara duktiga så de har ambitionen att växa med 10%. En tillväxt på 10% skulle ge en fördubbling på 7 år. Kinas ekonomi är så pass stor nu att en sådan ökning är omöjlig. Om de skall öka exporten ytterligare så innebär det att man måste flytta ytterligare produktion från USA och EU till Kina. Arbetslösheten är redan hög i USA och EU så detta är omöjligt! För att minska arbetslösheten inom EU så borde man flytta tillbaka produktion från Kina och övriga Asien. Kinas expansion och fastighetsbransch skulle få samma problem som vi fick i Sverige på 90-talet efter fastighets- och lånebubblan på 80-talet.

Urbanisering är en annan trend som går mot sitt slut. Det finns inte mycket mer folk i glesbygden som man kan flytta in till städerna. Hälften av Kinas befolkning bor fortfarande på landsbygden. Skulle 100 milj av dessa 700 milj sättas i arbete och produktion flyttas från västländerna så skulle vi få en massarbetslöshet i västvärlden. Hur skall vi då kunna betala för importen från Kina när en stor del av befolkningen är arbetslös. Spanien är värst med ca 20 % arbetslöshet.

Aktiv konjunkturpolitik infördes som en lösning under depressionen på 1930-talet. J.M. Keynes menade att man skulle stimulera ekonomin genom offentliga utgifter för att få fart på ekonomin. På den tiden var den offentliga sektorn liten. Vid lågkonjunkturen blir de offentliga utgifterna större än inkomsterna och man måste därför låna pengar. För att kunna betala tillbaka lånen skulle man ha behövt spara pengar i samband med högkonjunkturen. Detta är en impopulär åtgärd så därför har man sällan gjort nödvändiga besparingar. Detta innebär att statsskulden blir större med tiden. Sveriges statsskuld har skapats de senaste fyrtio åren. Just nu stimuleras ekonomin i USA genom QE2 som sannolikt får en efterföljare i QE3. Detta skulle innebära att man har stimulerat ekonomin under den senaste lågkonjunkturen och den nuvarande högkonjunkturen. Man har byggt upp gigantiska statskulder i PIGS-länderna, EU-länderna men framför allt USA och Japan. Man kommer att tvingas spara i den kommande lågkonjunkturen eftersom man nu står inför en större nedgång i ekonomin.

Eftersom USA försöker stimulera sin ekonomi, så kommer man att vilja ha en låg ränta och en vikande valutakurs. Sverige var tidigt med att höja räntan och även ECB har höjt sin ränta. Detta är mycket ovanligt eftersom Fed brukar vara ledande och de andra länderna brukar följa efter. Riksbankens räntebana visar på stigande ränta med många små höjningar. Vi gör helt fel i Sverige pga att vi har haft en mycket mild lågkonjunktur. Den har varit mild pga att vi har en egen valuta. Vid finanskrisen så sjönk vår valuta kraftigt, ca 20%, och detta stimulerade ekonomin kraftigt i Sverige. För små länder med små valutor är det en stor fördel att stå utanför EMU. Genom EMU hoppades politikerna att man inte behövde ta hänsyn till de ekonomiska grundlagarna. Politiska kompromisser är i regel ineffektiva och kostsamma och därför har vi fått de statsfinansiella problemen inom EU. Den stigande räntan i Sverige kommer att orsaka en kraftig åtstramning pga den stigande valutakursen. Just nu planerar man en kraftig åtstramning genom höjd ränta när vi kommer att få en lågkonjunktur i världen.

Problematiken med stora statskulder försöker man lösa genom besparingar inom den offentliga sektorn. Bara Storbritannien kommer att avskeda ca 700 000 personer. Detta kommer givetvis att leda till lägre efterfrågan i ekonomin. Bara beslutet gör att konsumenterna blir försiktiga inför de sämre tiderna. Statsskulden för EU-länderna har ökat med 22 500 mdr SEK under perioden 2007 till 2010 enligt SvD den 11 juni 2011. Vid

finanskrisen gick staterna in och räddade bankerna men vilken organisation skall rädda staterna med stora statsskulder. En konkurs för Grekland ger säkert en dominoeffekt för både EU, staterna och framför allt bankerna.

Vi kommer att se en kamp om jobben pga den stora arbetslösheten i västvärlden. Kina vill expandera och få en ledande roll i världen. Det är ändå en kommunistdiktatur så man kommer att komma i konflikt med framför allt USA men även resten av världen. Det blir en kamp om mat, jobb och valutakurser. Risken är stor att det blir krig mellan USA och Kina, där USA tvingas släppa en atombomb över Kina, där USA återigen får försvara demokratin!

Lycka skapas genom bra relationer och inte genom materiell konsumtion. Därför är de fattiga lyckligare än de rika. Kinas har på en generation fullständigt förstört sitt land och man har nu samma hälsoproblem som man har i västvärlden med stress och fetma.

För eller senare måste man ta beslutet att minska befolkningen i världen för att jorden skall överleva. Detta skulle innebära en kollaps för visionen om evig ekonomisk tillväxt.

Utkast till artikel i mars 2011

Bernt L Eklund, www.MVU.se

Värmlandsfilosof

Civilingenjör Industriell Ekonomi, LiTH, Lkpg

Livstidsmedlem i Aktiespararna sedan 25 år.